

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

RUGA.

Miesec trepti, zvezde sjaje
Iz nad glasna Samatovca ;
Ja pogledah, mislim, šta je ?
Al ovo ti starog lovac ;
Diljka mu se k nebu koči,
I svijetle plave oči.

Siedi mu se duga brada,
A svilena biela kosa
Preko mužkih pleća pada ;
A ja gledam kako rosa
Svojom vlagom pelen krepri, —
I jasike lišće striepi.

„Da si zdravo momče mlado !
Starac reče, ter se siede,
A ja na to odviet dado : —
Ako Bog da stari diede,
Kakvi tebe gone biesi
Da pod krovom noćas n'jesi ?

Starac šapnu : samo tiše
Ja ti ništa neću kriti,
Na licu mi sudba piše
Da sam bandjen kano i ti,
No Perun nas s neba brani
Ti se ništa ne prepani.

Ja sam viestnik liepa glasa,
Krotki pastir voljnih jata,
Kronik kleti crnih rasa,
Vrag neviere i razvrata ;
Ja sam dobri duh priznanja
Bez pritvorstva i laganja.

Ja sam siena tvojih dieda
Što se s cielim svijetom mrazi
Što tudjinu nikad neda
Da mu sveti zaviet gazi :
Ja sam Hrvat s dušom, tjelom
Vitez slogom, junak dielom !

Dakle ti se neboj mene
Nego zrimi tu kraj Drave
Nahode se neke stiene.
Viečni simbol stare Slave ;
Tu su gordi dvori stali
A sad vidiš, da su pali.

Tu stanova vermaš moćni
Dika naše domovine
A sad samo duši noćni
Oko ove razvaline
U liku se teneć klate
I zorom se nekud vrate . . .

O vermaša biešo čedo
Po imenu liepa Ruga
Ti još takve n'jesi gled'o
Ni Vila joj nebi druga ;
Ljepoti joj nemà para
Od Indusa do Kotara.

Još ni imam Dagestana,
Niti kalif od Bagdada,

Niti daupin Frankistana,
Niti sultan Carigrada,
Niti emir od Maroka
Nepoljubi ljepšeg oka.

Jednom vodja družbu svoju
U rat protiv Huma digne
I u ljutom padno boju
A djevojci ulak stigne
Ter joj kaže : „i kod Save
Ub'jen ti je Viekoslave !“

A liepa sirotica
Obojice raku kaje,
Sad dragoga a sad oteca
I cviliti ne prestaje ;
Tuga bi joj manja bila,
Da je jednog izgubila.

Podlegoše zli Tartari
Sve ih suadje sreća huda
A Ružicu poglavari
Nude i mole da se uda,
Ali mani, liepa Ruža
Ne nalazi tako muža . . .

Ona neće velikaša,
Nit' lakeja ni ministra,
Nit sudskoga burgijaša,
Nit plemića ni filista,
To su braća podjednaka :
Ona hoće za junaka.

A ulaci i telali
Kano hrti lako-krili
Po svuda se razbiežali ;
Već se kupo momci čili
I sve što se u se uzda
Krilonoga konja uzda.

Skoro za tim igra sledi
Najseretniji u tom krugu
Tko igrače sve pobiedi
Zadobit' će liepu Rugu :
I eto mi svijju svata,
I zvat' će se ban Hrvata.

Za večeras muim je dosta,
Tjelo moje sanku žudi
A svršetak, što još osta
Čućeš kada dan zarudi.“
Starac presta, nedosvrši
A meni se kosa strši . . .

„Neplaši se mili rode,
Tu neima zloga duha,
To su samo žubor — vođa
Što se tvoga kosnu uha“
Starac presta neponavlja
A meni se nešto javlja . . .

Ne gle čuda šta je one :
Tu se gordi dvori biele
I čuje se malo zvono
Rek' bi da se puci sele :

Kakvi puci i seoba,
Seobi su prošla doba ?

To azdije težke zveče
To kalpaci sjajni blisto
I tanka se perja proče
I tresu se k'o kad listo
Kolebaju vietre nagle :
Tako dimi, puši, magli . . .

Tu džilita lako zvizda,
Tu se ori štropot štita,
Tu se konj i junak gizda,
Tu se lome koplja vita ;
A s balkona divna dvora
Svijetle se kano zora.

Liepa Ruga ; i sietna
Kobni izhod igre čeka ;
No zaludu nije sretna,
Jer Hrvata želi seka
A medjutim netko više :
„Te se himbe nepriliče !“

Neki Ulrih vitez Gota
Na prievaru zaklad dobi
Ali ona neće skota :
Za nju n'jesu gotski robi, —
Ter se s kule na vrat s tište . . .
No još traje pozorište.

Jer Hrvati „svoga“ bana
Što bezočno s njima igra
Na sto ljutih jatagana
Razniješe zubom tigra ;
Uplašeni biežo Goti . . .
Tek ih biegstvo osramoti.

Ja se čudih i obzira . . .
A s vršine Samatovca
Nesta dvora i turnira,
I izčeže siena lovac :
Što ja misli : krveca toči
To mi sjena vara oči . . .

Samo stare razvaline
Pomijajući staru slavu
Štoje sredi gluhe tmine
I ponosnu dižu glavu ;
Drava hući, trava niče
A o djevi nema priče :

Često puta guslar vrli
Kad po zlatnoj kosnu žici
I pričà nam gdje su mrlji
Hrabri naši zatočnici ;
I Ruge se onda sieti
I započne pjesmu pjeti :

„Vrieme bieži puci tonu :
Jedan vene, drugi niče
A Hrvatska još neklonu
Nego plačnoj djeci kliče :
Na noge se gorski lavi,
Vrieme teče, neboravi !“

Danilo Medić.

D O M O V I N I.

(Spjavo And. Frank.)

Domovino, majko mila!
Sinak tvoj ti slavu pjeva;
Vila j' vienac ovaj s'vila
U kom slava tvoja siova,
A pjesnik ga tad uzeo
I srđee svó uu'j' upleo.

Ovu pjesmu, majko draga!
Prim' iz njedra pjesnikova, —
On drugoga nema blaga
Da t' velikih dá darova;
Najveće je imo blago
Kad je pjesmu ovu slago.

Majko sladka, majko moja!
Tko vrline tvé da spiše?
Neg' rođjena majka koja,
Ti si bolja, mnogo više;
Jere ljubav majke koje
Zna u vrieme prestat svoje.

Al' tvá ljubav, domu mili!
Pram' sinku tvom neugasne,
Protivi se svakoj sili —
Viek darove daje krasne.
Tvoja ljubav naviek traje,
I nepozna svoje kraje.

Ljubeznica kak' vatreno
Dragom cjelov daje svome,
Pa govori njem iskreno:
Ti si život žitju mome!
Bez teb' sunce men' nesjaje,
Moja ljubav nema kraje.

Ali ljubav, majko! tvoja,
I tu ljubav nadvisuje;
Jer nesgoda dodje l' koja,
Ljuba rieč svú zabacuje, —
Zaboravi što prisiže —
Ništa o tom nezna više.

Nigdje sinku bolje nije
No u krilu majke drage,
Nigdje sunce tak' nesije
Niti tráke pruža blage:
Ko u krilu majke mile,
Gđje ga tisuć dobra krilo.

Ali sinku, domovino!
U daljini srđee boli,
Jer moradé teb', vrlino!
Ostaviti, kú najvoli;
Nu i ovdje on te ljubi
Má da mu tko glavu s'rubi.

Tak' i mene, majko mila!
Má da jesam u daljini, —
Viekom vuče njeka sila,
Ká govori, da s' jedini
Ti roditelj sinka svoga,
Zato primi pjesmu toga!

M O J A K O B.

Što me goniš kobi moja,
Ko dubravom lovac zvierra;
Što me buniš iz pokoja?
Što mi nedaš jednoć miera?
O! bezdušna zlokobnice
Ko si?.. poznam te imence...

Ja učinih stobom uviet,
Čim tvú silnu moć upozno',
Da ću tebe verno služiti;
Ti me dočekivas grozuo
O! bezdušna zlokobnice
Ko si?.. poznam te imence...

U naravi svečan bi god
Kada smo se strieli perv'krat:

Pamtim... smerće nadnebni svod,...
A ti borcem stane me zvat.
O! bezdušna zlokobnice
Ko si?.. poznam te imence...

Da ja nebih vieran sluga
Il bi smiela meni reći?
Ta pratih te ko drug druga
I u srieći i nesrieći...
Što je poklon virmom sluzi?..
„Nek mu duša čemer suzi!...“

I ja ronim čemer suze;
Nalik evietu zelenome,
Kad ga tko posieat uze
Okrutno po sercu svome.

Kobi moja! okrutnice
Posikla s' mi preko serce!..

Ali dok je biela svieta
I u njemu žive ljudi...
Živi uvriedi osveta!
A Bog svakom pravo sudi...
Kobi moja! okrutnice
Još mi malko živo serce...

Sad znam moja kobi gadna...
Na polju je zima i snieg,
U meni je kerv pak hladna:
Smerzla se!... stav éu te na brieg...
Al ne... kobi! ostaj... samnom
Ta jednim sm' vinčani stanom!!!
Jukić.

NA GROBLJU.

(NAPISAO AND. FRANK.)

IV.

I tač žalno u praletju Kako raniel dana u cvietju
Péla iz cvietja med neizvida, Život ljudski žnje i kida.
Iv. K. — Sv. I. — Pj. 9.

(Produženje.)

„Za vladanja kralja Bele IV. provali iz azijskih pustara neizbrojeno mnoštvo Mongolah ili Tatarah, te pod zapovjedničtvom Džingis — ili Batu — kana osvoje veliki dio Azije, a podloživši si napokon Rusku, krene u Ugarsku, pak kod rieke Šaja potuče Magjare. Bela videći da mu pogibelj priti, pobiže u Austriju, a zatim u Hrvatsku godine 1241. Većinu ugarskih gradovah razoriše ovi biesni dušmani, a po tom nagnu za kraljem u potjeru. Idući u Hrvatsku, ostavljahu za sobom krvave tragove pustošeć i paleć sve, što im pod ruke dodje. Vidivši Bela, da mu u neutvrđjenom Zagrebu obrane nije, posla ženu sa sinom si Stjepanom u tvrdi Kliš u Dalmaciji, a sam se pako u Spljetu namjesti. — Hrvati braniše Tatarom, da odmah neidu u potjeru za Belom, a poslie toga odu i sami u Dalmaciju. — Pod zapovjedničtvom vodje Gajdana, išla je tatarska vojska kroz Srim, Liku i Krbavu paleć i pustošeć, dok napokon i u Dalmaciju neprispje. Tu se strašna i krvava bitka zametne, i nakon duljeg vriemena potukoše hrabri Hrvati Tatara, koje niti Rusi, niti Magjari svladati nemoše.“

„Hoćete li još da Vam više reknem? — Hej gospo-

dine! — Taj je bogami zaspao! — Ha, ha, ha! — To je valjan pravnik!“

I u istinu spavaše Ištvanj kao top.

Pitati će mo jamačno čitateljka: kako je Ištvanj mogao biti pravnik, kada niti povjestnicu a niti pravicu znado? Nemisli mila čitateljko, da je on zbilja pravnik bio! On se je samo takovim sam razglasio, pa zaoto sam ga i ja takovim nazvao.

Ištvanj bijaše jedini sin mogućnih roditeljah i jedini baštinič njihova velika imanja. Za vrieme školskih svojih godina bijaše on uvijek medju posljednjimi, da, nekad i najposljednji. Vidivši roditelji, da od njega tiem putem iduć, ništa nebude, dadoše mu veliki dio svoga imanja, da s' njim gospodari. To je njemu baš i triebalo! — Gospodarstvo je naopako išlo, ali si je Ištvanj zato malo glavu tro, samo kad je novaca imao. — Sad si ga mogao ovdje, sad opet ondje vidjeti; — bio je pravi badavljija i trošinovac. Gđje se je mogao u krug mladih ljudih umiešati, bijaše za njega golema srieća, nemareć, što ga ovi kao nitkova prezirahu. — Kao takov bijaše i ovu večer, koju ti opisujem.

Stanko ga poblizje poznavao nije, pak zaoto se je s' njim u takov ozbiljan razgovor upustio bio, — nu da je znao s' kiem ima posla, bi ga kao i ostali preziro i svoje rieći ne u vjetar bacao.

Nakon prvašnjeg prizora, skupiše se pravnici oko spavajućega Ištvanja te se počеше grohotom nad njim smijati, ali on niti se nomačé. Tiem ga preporučivši gostioniku, odoše svaki sebi.

*

Kada se čovjek sasma srijetnim čuti i misli, da mu baš ništa nemanjka, tad ga na jednom njeka bieda iz nena nada snadje, bieda rekoh, kojoj se niti iz daleka nadao nije. Tako je to na svietu! — Čovjek nigda nemože reći, da je podpuno srijetan, — i ako bi možda i pohvalio se, da je podpuno srijetan, nevjera mu, jer u istinu drugčije misli i čuti, nego što govori! — Ta srce čovječje samo po sebi, nikda sito i puno nije. Imaš li jedno, tad želiš i drugo; jesi li i ovo postigao, tada ti srce još za nječim teži, — pa tako biva sve do smrti.

Stanko, rad svojih liepih i hvalo vriednih sposobnostih od svakoga obljubljen, čutio se je podpuno srijetnim i zadovoljnim: — nu kada bi opet pomislio, da je od svoje ljubove, roditeljah i očinskog doma udaljen, tada bi svakda priznati moro, da mu od podpune srieće i zadovoljstva još mnogo manjka.

Jedne večeri vidimo Stanka osamljena u svojoj sobi kraj stola sjediti, gdje mu lice tamna njeka tuga crnom koprenom pokrila. Težki uzdasi mu se često iz grudih otimahu, a oči suzami zasjale.

Nečudi se mila čitateljko! Kada ono bitje, za koje si pripravna život i sve imanje žrtvovati, na tebe, obožavateljicu svoju zaboravi, da, ni glasa od sebe nedaje: e, tada niesi junak ili junakinja — ako imaš čuti — da ćeš se tuzi oprieti moći!

Biedni Stanko! — On piše svakiem danom ljubezne listiće svojoj Franjici, ali odgovora već dulje vrijeme ne dobiva.

„Nije moguće!“ uzklikne na jednom. „Ne! Franjica, ono čisto i nepokavreno bitje, da je na mene zaboravila?“ — — Prošetavši se gore i dolje po sobi, sjedne opet na prvašnje mjesto, nasloniv glavu na lievu ruku, dočiem je desnu na srce meľnuo, pa nastavi:

„Franjice, Franjice! da ti znaš šta ovo srce trpi! Ono je ubogo sasviem tibi odano, tibi posvetjeno, tvoja je žrtva: a ti tvojim mućanjem zađ mu ranu, koju će i u grob odnieti. — Hoću joj još jednom pisati, pa što Bog da!“ i uzam pero, zamoči ga, te htjede prvu rieč „Nezaboravljena!“ napisati, ali u taj tren pokuca njetko na vratih.

„Unutra!“ odzovne se Stanko, a u sobu stupi poslušitelj njeke bogate i odlične udovice. Ovaj se nakloni i pruži Stanku u crveni zavoj zamotani list, pak se opet nakloniv, udalji.

Pošto je Stanko list proučio bio, baci izpred sebe pero i papir, te se na novo zamisli.

„Ona veli“ poče nakon dulje stanko „da me želi sutra u svojoj kući imati. — Drži se Stanko! gospoja je veoma bogata, ugledna, mlada i liepa, samo pol godine udata bila a u tebe zaljubljena. — Stanko bi — možda — najsrijetnijim biti moge. — Ali šta Franjica? šta će ona, ako mi je viera ostala? — Ona bi me navieć klela i proklinjala, a njenu kletvu, kletvu takvog Angjela, bi Bog za celo uslišao; teško tibi onda Stanko! — Ali pa zašto me toli muči, — zašto mi na moje tolike listove neodgovara? — Ona neće više za mene da zna, — ona mi se iznevjerila! Ta nevjera više Stanko! nekažu badava ljudi, da je „ženska vjera, ko na moru pjena.“

Posle tih riečih, ođe u svoju postelju, u kojoj, ako ikda, ali rećas odmorio se nije.

Drugiem danom vidimo Stanka u liepoj odjeći u svojoj sobi gore i dolje hodati. Lice mu je vedro, oči bistre a na čelu mu se već nijedna brazgotina tuge nepokazuje. Riečju, Stanko je vesel. — On ide mladoj, liepoj i bogatoj udovici posjet učiniti. — Ura izbije jedanajest, a naš Stanko uzam šešir izpade iz sobe. Na stubah ga sretno listonoša i preda mu list. Na zavitku stoji napisano: „Iz O“

„Sta, iz O a list? ta ja neimam ondje nikog poznata. Pa još ženski rukopis!“

„Baš da vidim šta je“ reče i izvadi viši iz zavitka list, pogleda na podpis, — stoji „Franjica.“

„Hvala Bogu; kad mi već jednom odgovori“ uzdahne

i počme list čitati.

Već u početku čitanja, poput stjene probliedi, a čita juć dalje, ispusti list i kao onesvjestjen se na melkoslon svali.

Zavirimo i mi u taj kobni list koji evo na podu pred Stankom leži! U njem je pisano:

Nesudjeni Stanko!

„Kad ovaj list uočio budeš, znaj, da mi srce više nekuca! — Nečudi se! — Ti me smrtno rani. — Ja ti cielu stvar obznanih, a ti mi nikda ni rieči nepisa. Bog neka ti oprosti! Ti niesi rieč svoju održo, — more bo još usahnulo nije. — Nemisli da sam ja nevjera! Znaj, da još i sada, dok ovaj list u težkoj bolesti po rukuh vjerne mi prijateljice pišem, još te ljubim onom istom ljubavlju, kojom sam te vazda ljubila. — — — Kad ovaj list vidiš, znaj da sam mrtva — — da neživim. — S' Bogom! Tvoja

Franjica.“

Zaista je ovo strašan list za Stankovo ljubeće srce bio! Ubogi Stanko, padu u vrućicu, iz koje se tek poslie nekoliko danah nastojanjem liečnika podiže.

Ljubopitna čitateljka izčekuje od mene odgovor na pitanje, da li je Stanko poslie svoje bolesti išao liepoj, mladoj i bogatoj udovici?

Stavi se sladjalna čitateljko, u položaj njegov, — pa ako ti je srce kao Stankovo nježno čuteće, tad se upitaj, šta bi ti činila, i imati ćeš podpuni odgovor.

(Slidi.)

MORAJU LI ŠOKAČKO-BUNJEVAČKI UČITELJI UČITI I VJEŽBATI SE U NAUCI NAŠEGA JEZIKA, DA TAKO VALJANO UZGOJE I UZUČE NAM MLAĐEŽ?

Naobraženja treba učiteljem, da buduće imaju druge posvetiti, brusiti, nelodu si svetiljko bez ulja, svieće bez svetla, mačevi bez ostrine, vodje bez očijuh i. t. d.

Tko zna učiti, taj je učen. Komenski.

Stogod znam, želim pretočiti u drugoga. Seneca.

(Produženje.)

Učitelj nam ima biti ne samo učitelj nego i odgojitelj. Ima odgajati religiozno moralnu (čudorednu) detcu, da budu jednoć ne samo umni nego i kriepostai, značajni i u svemu napredni ljudi.

Kao učitelj ima nam učiti detcu u kratko ali jezgrovito sve za život potrebne znanosti kao zemljopisnu i povjostnu obuku, prirodopis i prirodoslovje, jeziko i sastavoslovje praktičnim postupanjem. Ima realnimi predmeti spojiti domaće i poljsko gospodarstvo, po čemu bi se narodno blagostanje podiglo. A tu bormo treba podpuno znanje našega jezika. A i kako ne? Jer kako će detca lepo, razgovetno govoriti, pravilno misliti i suditi, sve temeljno za život proučiti, ako učitelj nije našem jeziku posve vješt, ako nedopunjuje onoga znanja, u koje je na učiteljskomu zavodu samo upućen, da put proputi i gdekad si ga sam proputi?*) Stogod znam, želim pretočiti u drugoga reče mudrac Seneca (Ep. 21.)

Učitelj je zbilja pozvan k tomu, da poleg napridujuće kulture (izobraženosti) neprestance i on napreduje u svojoj strukovnoj znanosti, da tako svoju teoričnu znanost praktično pretoči u učenike svoje.

Tko zna učiti, taj je učen.“ Tko dakle zna učiti, toga su i učenici učeni te svestrano pripravljeni za delotvorni život.

Ovdje imam pred očima naše šokačko bunjevačke škole u Ugarskoj.

Motreć dosadašnji plod obuke u šokačko-bunjevačkoj školi, zbilja moramo se sgroziti! Po suhoparnoj i površnoj obuci, detca su nam ništ drugo, nego jedne bez smisli rabotne papige. A to većinom imamo pripisati nezualicam našega jezika.

Učitelji su nam istina koj u Kaloči, koj u Pečuhu,

*) Učitelj Dobrašin I. 3.

koj u Segedinu dobro proučili pedagogičku znanost, nu ta je znanost vele jalova u našoj školi, ako nisu učitelji svestrano izobraženi u našem književnomu jeziku. — Takovi učitelji magjarski erpeć med, naši pružaju děci prazan vosak bez meda. Il zar nije tomu tako? De zavirimo samo u gděkoju našu školu, pa ćemo viditi, kako gděkoji takovi učitelj šepRTLji i zapinje u tumačenju kojega predmeta. Česka se po glavi te u sebi psuje i osudjuje nam jezik, kojega on nije proučio, a valjda niti ima volje učiti ga.

U takovoj školi školska stolica (školski povjerenici i savjetnici) imaju dobro na to paziti, da nam dětca sbog neznanosti — il što je još crnje i gorje, zar sbog preziranja jezika, da nam rekoh dětca netroše u tutanj skupoceno vrěme, već treba gledati tomu zlu što prie, odna tomu doskočiti.

Učitelji nam moraju svakako skupljati znanost iz različitih knjigah različita jezika, nu proučiti valjano i to književno jezik, s kojim nam dětca obučava, izobraživa, to baš neobhodno i neoprostivo moraju; to je conditio sine qua non.

Učitelji, kao što su u suglasju naprednoga duha glavni činbenici novije naobrazbe, isto su tako prvi i neposredni faktori pokreta narodnjega blagostanja. Ovdě mimogredno moram reći : od učiteljah nam mnogo da premnogo zavisi. Oni su nam dětci našoj po učenosti i znanosti, po duhu i sreću, po držanju i ponašanju svomu živi kalup obrazbe, iz kojega nam dětca istovetno po duhu i sreću izpadaju. Nu, tu nam nije, a niti nam smije biti svejedno kako izpanu da izpanu nam (dětca) iz tog kalupa t. j. škole. — Obrazba nesmie biti jednostrana samo po umu, nego sve strana i usavršena po umu i sreću. Mladež nam se ima odgajati i obučavati u duhu Onoga, kojno reče : „Malenim pricit k men' netreba!“¹⁾

Bog nam sačuvao mladež od kužnosti bezbožne gojitbe, kojom se guši duh nabožnosti, i čini mladiće nakazom!²⁾

Vi, učitelji! Vašoj je ruci mnogo da premnogo predano! Nu predano vam je : da nam dětca odgojite i obučite na temelju Bogom objavene krieposti. Mi hoćemo, da nam dětca po valjanog obuei dovedete do moralne samosvjesti; da jih — kanoti otvorajuć jim vrata druženoga života, učinite koristnim, značajnim, naprednim i nabožnim udom (članom) uljudbene krieposti, dakle svestrane naobraženosti.

Tu vam nepreostaje drugo, nego da se svojski prihvatite našega te se valjano izobražite u našoj književnosti (literaturi). A tu vam nemanjkaju sredstva t. j. knjiga, nego samo, samo odlučne volje i srodne ljubavi.

Oj vi „Učitelji!	Učitelji!
Gojitelji	Roditelji
Narodnoga našeg blaga!	Drugi Vi ste, dětce naše,
Od vas čeka	Koja hrane
Skora lieka	I obrane
Domovina draga,	Izgleda iz ruke vaše,
Ako ga vi sačuvate	Samo vi ste k tom pozvani
I dobitkom njoj predate...	Činom, zvanjem odabrani.

Dakle k poslu Ora! Ora!
 Evo svitje rodu zora
 Roditelji! Svećenici!
 Učitelji! — svikolici!
 Sve Vas ona zove sad,
 Svi po zvanju svom, na rád!“
 Bunjevac.

PETROV NOVČIĆ.

Vi ste, prijatelju dragi! čovjek prost, no srce vam puno ljubavi nesamo prama meni u daljini, već i prama

rodu našem u vašoj blizini.

Medju inimi pismi o povratku svom najdem i vaš cijenjeni listak, u kom se iz davnih vremenah sladkom uspomenom sjećate mojih spasonosnih riečih, kojimi sam vas u dolini suzah svesrdno tješio i stazom duševna spasa radostno vodio.

U desnoj ruci bila mi palica ne da vas njom bijem neg da se trudna tiela o nju poduprem; u lievoj evanđelje, ta knjižica vječne mudrosti, ne da vas korim, neg u ljubavi vas o Božanskoj ljubavi podučim.

A sad evo, dje na rubu vašega zavičaja stojeći, dje na grobovih slavjanskih djedovah vremenujući, očekujem sretniju budućnost njihovih potomakah i, moleći se za nje Višnjemu Bogu sveudilj kano sin na častna otea mislim, svećenik na glavu kat. crkve — evo u stigli mi pisamcu pitate me : što je Petrov novčić? i čemu ti novčići sv. otecu?

Rimski biskup zove se papa t. j. otač svega katoličkoga kršćanstva. On je namjestnik Isusov na zemlji kano što je bio i sv. Petar, prvi apoštol; on je Petrov nasljednik, kano što su bili i svi pape počam od sv. Petra do danas, a bit će i od danas do konca svieta.

Sve vi to znate i ime današnjega 258-a pape Pia IX. ljubavju spominjate; jer je on ljubavi naše vriedan.

Počam od vremenah Pipina maloga i njegova sina Karla Velikoga, koga je g. 800. papa Lav III. na sám božić u Petrovoj rimskoj crkvi za franačkoga kralja okrunio, postojala je crkvena il papina država. Ona je plaćala mogućan porez i davala svoje sinove u papinu vojsku. Ona je dakle uzdržavala i štitila osobu sv. otea, koj svoj dvor i njegove službenike za celo katolištvo okolo sebe uzdržavati morala.

No budući je papi oduzeo za vrieme nasiljem tu državu, rimskih papah svojimu, Viktor Manojlo, današnji izobčeni kralj Italije, dapače, budući je on kraj svega papinoga i katoličkoga prosvjeda iz Turin-Fiorence i svoj pristol s ministarstvom preneo u Rim i tamo najljepšu papinu sgradu Kvirinah oteo, — to papa nema dostatnih dohodakah prama sveudilj trajućim troškovom, s toga smo ga mi, njegova katolička djeca, dužni tako dugo i molitvom i novcem podupirati, dok Bog neučini kraj i crkvo i pape neprijateljem.

On je brižljivi otač naših dušah, te bi kamena srea morao biti onaj katolik sin, koj bi ga pustio od sirotinje umrieti, ili kraj našega suviška nuždu patiti. On molitvom pokreće nebo nad nami, on spušta snad oblakah blagoslov Božji vrhu nas, on poput Isusa, nevoljne tješii, progonjene štiti, ucviljene na staračke grudi privija, a sve nas žarko ljubi, pa toj otčinskoj ljubavi sinovska se ljubav odazivati mora. A ona se odazivlje onda kad ju činom zasvjedočavamo. Čin pako taj izmed inih podvornostih jest pinez iliti Petrov novčić, što ga kao milostinju ulažemo u blagajnu crkve. Ovdle se kroz duh. pastirah šalje biskupu, a ondle sv. otecu u Rim.

Mi smo, dragi prijatelju! već po naravi svojim roditeljem dužni zahvalnost i ljubav iz razloga što su nas sunce Božje zagledati i blažena neba dopasti pustili; čim više nam je dakle dičit i ljubiti duševna svoga roditelja Boga i brigovateljah neumrlah nam dušah Njegova namjestnika, sv. otea! Bogatiji dali više, oskudniji manje, da se ukaže ljubav i od nas iz Ugarske prama sv. stolici. Belgija, Španija, Česka, Francezka, kat. Njemačka, da ista Amerika zasvjedočava silnimi milostinjami dnevice svoju privrženost i ljubav k papi, — a neće kat. Ugarska? kroz vjekove mu dugujuća silnu krv i novac!

Dakle smo osim ljubavi još i papini dužnici?

Jest, prijatelju! dužna je Ugarska sv. rimskoj stolici: šestuajst milijunah, devet stó, deset hiljadah forintih i, 69,000 vojakah!

(Slidi.)

¹⁾ isukrst Mark. 10, 14.

²⁾ O toj otrovnoj kugi, s vremenom više i obsirnija.